

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
MIEJSKO-GMINNEGO OŚRODKA
POMOCY SPOŁECZNEJ W KCYNI
ZA 2020 ROK**

LUTY 2021

N/Z :MGOPS.3023.23.2021

Kcynia, 09.02.2021 r.

Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kcyni za 2020 roku

I. WSTĘP

Realizując obowiązek ustawowy wynikający z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, kierownik ośrodka pomocy społecznej składa radzie gminy coroczne sprawozdanie z działalności ośrodka w zakresie pomocy społecznej. Niniejsze sprawozdanie przedstawia działania realizowane w 2020 roku.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji. Udzielone świadczenia mają charakter obowiązkowy bądź fakultatywny. Świadczeń z pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w 2020 r. przysługiwało osobom i rodzinom, których dochód (netto) na osobę w rodzinie nie przekraczał:

- dla osoby samotnie gospodarującej **701,00 zł**,
- dla gospodarstw domowych (rodzin) **528,00 zł** na osobę w rodzinie przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z okoliczności wymienionej powyżej.

Ponadto z pomocy w postaci specjalnych zasiłków celowych skorzystały osoby o dochodach przekraczających ww. kryteria.

Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką budżetową, powołaną do realizacji zadań własnych oraz zadań zleconych gminie.

II. ZADANIA ZLECONE

- Pomoc państwa w wychowywaniu dzieci (świadczenie 500+):

O otrzymanie świadczenia wychowawczego mogą ubiegać się rodzice, opiekunowie prawni (osoby ustanowione przez sąd opiekunami prawnymi dziecka) lub opiekunowie faktyczni dziecka (opiekun faktyczny to osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła do sądu z wnioskiem o adopcję dziecka). Świadczenie wychowawcze przysługuje do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.

w 2020r. wypłacono **27.464 świadczenia** dla **2.492** dzieci z **1.415 rodzin**.

Świadczenia wychowawcze 500+	2019	2020
Wydatki na wypłatę świadczeń	11.799.927,11	13.703.025,78
wydatki łączne wraz z obsługą zadania	11.959.193,87	13.820.501,59

Wzrost wydatków w porównaniu do 2019r. wynika z faktu, że od lipca 2019r. wypłacane są świadczenia na pierwsze dziecko, niezależnie od dochodu rodziny.

- Świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny:

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko: 18. roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia, albo 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Jednym z podstawowych kryteriów, jakie należy spełnić, aby otrzymać świadczenie, jest kryterium dochodowe.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom uprawnionym, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł.

W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Powyższe kryteria obowiązują również przy ubieganiu się o specjalny zasiłek opiekuńczy. Kryterium dochodowe do funduszu alimentacyjnego wynosi 900 zł na osobę a do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka 1922 zł. Kryterium dochodowe nie obowiązuje przy świadczeniu rodzicielskim, zasiłku dla opiekuna, świadczeniu pielęgnacyjnym oraz zasiłku pielęgnacyjnym.

Rodzaj świadczenia	2019	2020
Zasiłek rodzinny z dodatkami	2.216.919	2.023.836
Zasiłek pielęgnacyjny	958.659	1.057.552
Świadczenie pielęgnacyjne	1.485.405	2.680.380
Świadczenie rodzicielskie	551.232	564.331
Zasiłek dla opiekuna	130.820	65.567
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	105.000	84.000
Specjalny zasiłek opiekuńczy	284.969	180.503
Fundusz alimentacyjny	566.567	647.088

Analiza powyższej tabeli wskazuje na spadek liczby zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami. Znacznie wzrosły wydatki na świadczenia pielęgnacyjne kosztem zasiłku dla opiekuna i specjalnego opiekuńczego, jako konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, na skutek którego Samorządowe Kolegium Odwoławcze przyznało opiekunom dorosłych osób niepełnosprawnych wyższe ze świadczeń opiekuńczych, gdy ich niepełnosprawność powstała po 18 roku życia.

Osobom pobierającym świadczenia związane z opieką nad osobą niepełnosprawną opłacano **składki emerytalno - rentowe** na łączną kwotę **683. 713,47 zł.**

Kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych w roku 2020 wynoszą 236 998,63 zł, w tym:

- przekazane na dochody budżetu państwa: 71 186,26 zł,
- odsetki przekazane do budżetu państwa 118 354,88 zł,

- przekazane na dochody własne organu właściwego wierzyciela (tj. Gminy Kcynia)

47 457,49 zł .

Liczba dłużników z funduszu alimentacyjnego (stan na grudzień 2020 r.) z gminy Kcynia wyniosła 92.

Łączne wydatki wraz z obsługą zadania wyniosły w 2020r. 8.194.009,64 zł.

- **Składki na ubezpieczenie zdrowotne** od niektórych świadczeń rodzinnych - Ośrodek odprowadzał składki na ubezpieczenie zdrowotne od niektórych wypłaconych świadczeń rodzinnych do zakładu ubezpieczeń społecznych na łączną kwotę 232.586 zł. Ubezpieczeniem zdrowotnym objęto 154 osoby. Składki były odprowadzane za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne z tyt. sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem, zasiłki dla opiekuna oraz za osoby pobierające specjalne zasiłki opiekuńcze przy spełnieniu wymogów ustawy o świadczeniach rodzinnych.

- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze** - specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowano w miejscu zamieszkania dzieci z zaburzeniami psychicznymi. Usługi świadczone były dla 36 osób. Specjalistyczne usługi opiekuńcze obejmowały rehabilitację, terapię logopedyczną, neurologopedyczną, terapię behawioralną i pedagogiczną. Na powyższe zadanie wydatkowano kwotę **152.175,40 zł.**

- **Wynagrodzenie dla opiekuna prawnego** – w 2020 roku Ośrodek wypłacał 7 opiekunom prawnym wynagrodzenie za sprawowanie opieki nad osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną (art. 36 pkt. 1 lit. h i art. 53a ustawy o pomocy społecznej) na łączną kwotę **51. 880 zł.**

- **Program rządowy „Dobry start”** – Świadczenie przysługuje raz w roku na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20. roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymają świadczenie do ukończenia przez nie 24. roku życia. 300 zł jednorazowego wsparcia wypłacono dla uczniów rozpoczynających rok szkolny. Rodziny otrzymały świadczenie bez względu na dochód. Świadczenie wypłacono **1.091 rodzinom** – na łączną kwotę **488.700 zł.**

Łączne wydatki wraz z obsługą zadania wyniosły 504.990 zł.

- **Program rządowy „Karta Dużej Rodziny”** – to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej.

W 2020r. wydano **133** Karty Dużej Rodziny w formie tradycyjnej i elektronicznej.

**WYKORZYSTANIE OTRZYMANEJ DOTACJI
NA REALIZACJĘ ZADAŃ ZLECONYCH GMINIE W 2020 ROKU**

Rodzaj zadania	Dotacja	Wykonanie	% wykonania dotacji
Świadczenia wychowawcze	13.820.683	13.820.501,58	99,99
Świadczenia rodzinne oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	8.199.339,00	8.194.009,64	99,94
Karta Dużej Rodziny	437,74	403,77	92,24
Program rządowy „Dobry start”	506.230,00	504.990,00	99,76
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	161.047,00	152.175,40	94,49
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne	237.941	232.586,48	97,75
Wynagrodzenie dla opiekuna prawnego	52.659	52.658,20	99,99
OGÓŁEM :	22.978.336,74	22.957.325,07	99,91

III. ZADANIA WŁASNE

Ustawa o pomocy społecznej określa, że pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

W 2020 r. liczba mieszkańców w Gminie Kcynia wyniosła 13 063 i uległa zmniejszeniu w stosunku do roku poprzedniego o 229 osób. Pomocą społeczną zostało objętych 616 rodzin tj. o 28 rodzin mniej niż w roku 2019. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców w 2020r. uległ zmniejszeniu z 10,95 % na 10,72%.

Rok	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	Liczba mieszkańców wg stanu na dzień 31 grudnia	Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców
2019	644	1456	13.292	10,95%
2020	616	1401	13.063	10,72%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 – sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w latach 2019-2020.

Rodzinom korzystającym z pomocy społecznej zarówno w 2019 jaki i w 2020 roku udzielono wsparcia głównie z powodów: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności oraz długotrwałej bądź ciężkiej choroby.

LP.	Powody korzystania z pomocy społecznej w latach 2019/2020	LICZBA RODZIN	
		2019	2020
1.	ubóstwo	478	446
2.	bezdомność	16	13
3.	potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	72	74
4.	bezrobocie	319	297
5.	niepełnosprawność	216	212
6.	długotrwała lub ciężka choroba	247	244
7.	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (rodziny niepełne i wielodzietne)	50	47
8.	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	8
9.	przemoc w rodzinie	11	6
10.	alkoholizm	21	26
11.	zdarzenie losowe	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 – sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w latach 2019-2020

Należy zauważyć, że nastąpił spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2020 r. w porównaniu do roku 2019 w szczególności z powodu ubóstwa i bezrobocia. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i długotrwałej bądź ciężkiej choroby utrzymuje się na tym samym poziomie.

Bezrobocie w Gminie Kcynia

	31.12.2019	30.11.2020
Bezrobocie ogółem	471 osób, w tym -294 kobiety	592 osób, w tym - 328 kobiet
Z prawem do zasiłku	86 osób , w tym- 52 kobiety	74 osób, w tym - 46 kobiet

Opr. własne na podst. danych PUP w Nakle nad Notecią.

Pomimo wzrostu bezrobocia w gminie, spadła liczba osób korzystających z pomocy społecznej właśnie z tego powodu.

Osobom i rodzinom korzystającym z pomocy społecznej udzielono wsparcia w następujących formach pomocy:

- 1) zasiłek stały** – jest przyznawany osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności:

Zasiłek stały	2019	2020
Liczba rodzin	106	97
Liczba świadczeń	1042	936
Kwota wydatków	558.662	556.144,52

W 2020 r. nastąpił spadek rodzin korzystających z zasiłku stałego w porównaniu z rokiem 2019 o 9 rodzin, co spowodowało zmniejszenie wydatków na ten cel.

- 2) posiłek:** w ramach wieloletniego programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” bezpłatnym dożywianiem w postaci jednego gorącego posiłku dziennie objęto:

posiłek	2019	2020
Liczba rodzin	91	75
Liczba osób (uczniowie i os. dorosłe)	162	129
Liczba świadczeń	20625	6768
Kwota wydatków	129.913,62	54.723,35

- **świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności:** w ramach wieloletniego programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”. Ta forma wsparcia przysługuje osobom, które nie przekraczają 150% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie lub odpowiednio 150% kryterium osoby samotnie gospodarującej.

świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności	2019	2020
Liczba rodzin	457	430
Liczba osób w rodzinach	1090	1023
Liczba świadczeń	20625	3298
Kwota wydatków	382.496,38	455.676,65

W ramach programu w 2020 r. wydatkowano 510.400 zł, z czego 102.080 zł w ramach środków własnych gminy. Należy zaznaczyć, że w 2020 r. nastąpił wzrost wydatków na świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności (zasilek celowy), kosztem zmniejszenia wydatków na dożywianie dzieci/uczniów ze względu na wystąpienie pandemii i tym samym nieuczęszczanie dzieci/uczniów do szkół/przedszkoli. Rodzicom uczniów objętych wsparciem w ramach dożywiania zmieniono decyzję przyznającą posiłek na świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności (zasilek celowy).

3) zasiłek okresowy: przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego osobie samotnie gospodarującej, rodzinie, których dochód jest niższy od ustawowego kryterium dochodowego.

Zasiłek okresowy	2019	2020
Liczba rodzin	413	385
Liczba świadczeń	2924	2553
Kwota wydatków	1.157.291,19	980.789,30

W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. nastąpił spadek liczby rodzin korzystających z zasiłku okresowego o 28 rodzin i tym samym wydatki na powyższe zadanie uległy zmniejszeniu o 176.501,89 zł.

- 4) usługi opiekuńcze:** osobom samotnym z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn, które wymagają pomocy innych osób przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze	2019	2020
Liczba rodzin	47	61
Liczba świadczeń	30.655	39.064
Kwota wydatków	589.117,88	807.685,01

Z powyższej tabeli wynika, że w 2020 r. nastąpił wzrost liczby rodzin objętych wsparciem w ramach usług opiekuńczych, co przyczyniło się do wzrostu wydatków przeznaczonych na niniejsze zadanie w odniesieniu do roku poprzedniego.

Według stanu na 31 grudzień 2020 r. liczba rodzin objętych wsparciem w formie usług opiekuńczych wyniosła 44.

Dochód gminy z tytułu odpłatności za świadczone usługi opiekuńcze w 2020r. wyniósł 110.072,81 zł, natomiast w 2019 r. wyniósł 75.659,07 zł. Odpłatność za usługi opiekuńcze uzależniona była od wysokości dochodu netto osoby korzystającej z usług. Odpłatność naliczana była zgodnie z tabelą odpłatności uchwaloną przez Radę Miejską w Kcyni. Pełna odpłatność za 1 godzinę usług opiekuńczych wynosiła 14 zł.

- 5) zasiłek celowy:** może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej oraz w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Zasiłek celowy	2019	2020
Liczba rodzin	144	146
Liczba świadczeń	500	545
Kwota wydatków	54.090,00	61.498,15

Najczęstszym powodem wnioskowania o tę formę pomocy zarówno w 2019 jak i 2020 r. była niemożność zakupu opału, leków, opłacenia rachunków domowych w ramach posiadanych przez rodzinę środków finansowych.

W 2020 r. ramach zasiłków celowych udzielano wsparcia osobom przebywającym na kwarantannie, które własnym staraniem nie mogły zapewnić sobie artykułów żywnościowych na kwotę **3.792,13 zł** oraz zostały pokryte koszty pogrzebu 1 osoby na kwotę **4.000 zł**, co spowodowało wzrost wydatków na zadanie w porównaniu z rokiem 2019.

6) pomoc udzielana z powodu bezdomności: udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Schronienie	2019	2020
Liczba osób	10	10
Kwota wydatków	60.584,00	128.634,00
Wpływy z tytułu odpłatności osób bezdomnych za pobyt w schronisku	3.456,08	34.973,86

W 2020 r. wzrosły wydatki na powyższe zadanie ze względu na fakt, że większość osób bezdomnych wymagała umieszczenie w schronisku z usługami opiekuńczymi, gdzie koszt za jeden dzień pobytu wyniósł 67,00 zł. Od października 2019 r. osobom skierowanym do schroniska posiadającym dochód jest ustalana kwota odpłatności za pobyt w schronisku. Odpłatność naliczana była zgodnie z tabelą odpłatności uchwaloną przez Radę Miejską w Kcyni jako wartość procentowa w stosunku do posiadanego dochodu osoby skierowanej do schroniska. Wpływy z tytułu odpłatności za pobyt w schronisku w 2019 r. wyniosły 3.456,08 zł, natomiast w 2020 r. wyniosły 34.973,86 zł. Zarówno w 2019 roku jaki 2020 roku w łącznej kwocie wydatków uwzględnione były kwoty za zabezpieczenie miejsca noclegowego w okresie zimowym.

7) kierowanie osób do domu pomocy społecznej: osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

DPS	2019	2020
Liczba osób	20	20
Liczba świadczeń	200	218
Kwota wydatków	620.452,66	717.502,97

Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej utrzymuje się na tym samym poziomie, natomiast nastąpił wzrost wydatków w 2020 r. ze względu na wzrost miesięcznej odpłatności za pobyt mieszkańców w poszczególnych domach pomocy, zgodnie z zarządzeniami właściwych organów prowadzących.

8) pomoc materialna o charakterze socjalnym - stypendia szkolne realizowane na podstawie ustawy o systemie oświaty może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

Stypendia szkolne	2019	2020
Liczba uczniów	205	145
Kwota wydatków:	186.502,08	112.160,81
z tego: środki własne	18.650,21	11.216,08
dotacja	167.851,87	100.944,73

W 2020 r. nastąpił spadek liczby uczniów, którym zostało przyznane stypendium szkolne o 60 osób i tym samym wydatki na powyższe zadanie zmniejszyły się o 74.341,27 zł. Należy nadmienić, że w 2020 r. 3 uczniów otrzymało zasiłek szkolny na łączną kwotę 1.830,00 zł.

Utrzymanie Ośrodka należy do zadań własnych gminy. Wydatki w tym zakresie obejmowały w szczególności: wynagrodzenia wraz z pochodnymi, koszty utrzymania budynku, zakup

materiałów, koszty usług bankowych, koszty wyjazdów służbowych, szkolenia pracowników, zakup usług telekomunikacyjnych, informatycznych, prawnych, psychologicznych.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni prowadzi obsługę finansową Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która wydatkowała na realizację swoich zadań kwotę 105.564,64 zł, natomiast na zadania związane z realizacją ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii kwotę 1.023,35 zł.

**WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW
NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W STOSUNKU DO OTRZYMANEJ DOTACJI W 2020 ROKU**

Rodzaj zadania	Środki /w zł/		Wykonanie /w zł/		% wykonania	
	środki własne	dotacja	środki własne	dotacja	środki własne	dotacja
Realizacja rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”	102.080	408.320	102.080	408.320	100	100
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej	0	50.762	0	50.527,05	0	99,54
Zasiłki okresowe	0	981.016	0	980.789,30	0	99,98
Zasiłki celowe	61.498,15	0	61.498,15	0	100	0
Domy Pomocy Społecznej	717.502,97	0	717.502,97	0	100	0
Schronienie	128.634	0	128.634	0	100	0
Zasiłki stałe	0	557.672	0	556.144,52	0	99,73
Wspieranie rodziny	130.874,36	3.400	130.874,36	3.400	100	100
Przeciwdziałanie przemocy	1788,21	0	1788,21	0	100	0
Pieczą zastępczą	160.600,85	0	160.600,85	0	100	0
Stypendia i zasiłki szkolne	11.216,08	105.000,00	11.216,08	100.944,70	100	96,14
Usługi opiekuńcze	807.685,01	0	807.685,01	0	100	0
Program 75+	0	16.331,00	0	16.331,00	0	100
Grant na dopłaty na wynagrodzenia dla osób świadczących usługi opiekuńcze w związku z Covid-19	0	47.722,39	0	47.722,39	0	100
Utrzymanie Ośrodka	1.649.165,30	219.300	1.649.165,30	219.300	100	100
Zapewnienie środków własnych do zapewnienia obsługi świadczeń wychowawczych	9.944,66	0	9.944,66	0	100	0
Realizacja zadań GKPIRPA w Kcyni	106.587,99	0	106.587,99	0	100	0
OGÓŁEM :	3.887.577,58	2.389.523,39	3.887.577,58	2.383.478,99	100	99,75

IV. Ważniejsze działania Ośrodka

- **Punkt poradnictwa psychologicznego** : W Ośrodku działa Punkt Poradnictwa Psychologicznego na potrzeby podopiecznych (konsultacje psychologiczne, pomoc ofiarom przemocy, porady dla rodziców z problemami opiekuńczo-wychowawczymi itp.). Psycholog dyżurował raz w tygodniu po 2 godziny i udzielił **37** porad psychologicznych oraz brał udział w posiedzeniach grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego.
- **Praca socjalna** : Pracę socjalną prowadzono w 506 rodzinach. Praca socjalna ściśle związana jest z przeprowadzeniem wywiadów środowiskowych w miejscu zamieszkania. Pracownicy socjalni przeprowadzali również wywiady środowiskowe na potrzeby świadczeń rodzinnych oraz na potrzeby innych instytucji. W stosunku do 21 rodzin prowadzona była wyłącznie praca socjalna, którą prowadzono w stosunku do osób wymagających interwencji, osób doświadczających problemów rodzinnych, czy społecznych, np. niewydolności wychowawczej, przemocy, zaburzeń psychicznych, samotności, uzależnień, itp.
- **Bony towarowe** : Ośrodek przeprowadził przetarg na sprzedaż bonów towarowych o nominale 10 złotych. Osobom nadużywającym alkohol oraz osobom mającym trudności z gospodarowaniem środkami pieniężnymi przyznawana była pomoc niepieniężna, w formie bonów towarowych na zakup żywności.
- **Kontrakt socjalny** : praca socjalna może być prowadzona m.in. w oparciu o tzw. kontrakt socjalny. Kontrakt taki jest zawierany i realizowany przez pracownika socjalnego oraz osobę (lub osoby z rodziny) deklarującą wolę udziału w przewyżnianiu własnych trudności życiowych. Ideą kontraktu socjalnego jest motywowanie do poprawy sytuacji życiowej klienta pomocy społecznej. W 2020 roku kontynuowano pracę socjalną w oparciu o to narzędzie i zawarto **39** kontraktów socjalnych.
- **Wspieranie rodziny i piecza zastępcza** - głównym założeniem ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest zapewnienie przez gminę niezbędnego wsparcia dla rodziny, która ma trudności z wypełnianiem swojej funkcji opiekuńczo - wychowawczej. Powyższa ustawa kładzie nacisk głównie na utrzymaniu dzieci w ich naturalnym środowisku, czyli w rodzinie. Pobyt dzieci w pieczy zastępczej finansowany jest ze środków własnych gminy.

Ośrodek zatrudniał trzech **asystentów rodziny**, którzy pracowali z **38 rodzinami**.

W 2020 roku z tytułu opłat za 26 dzieci przebywających w **pieczy zastępczej** wydatkowano kwotę **160.600,85 zł**.

- Zespół interdyscyplinarny:

W 2020 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Kcyni wpłynęło 90 „Niebieskich Kart” z czego 77 z Komisariatu Policji w Kcyni, 13 z Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kcyni.

Po sprawdzeniu przez pracowników socjalnych sytuacji rodzinnej ofiar przemocy powołano 52 grup roboczych, które spotkały się 158 razy. W omawianym okresie rozpatrywano również 13 spraw będące kontynuacją z 2019 roku.

W 2020 roku 23 sprawy zakończono z powodu ustania zjawiska przemocy w rodzinie i realizacji indywidualnego planu pomocy i z braku zasadności wszczęcia procedury.

Osoby doznające przemocy zostały objęte wsparciem psychologa, specjalisty pracy z rodziną i pracownika socjalnego. Dzieci z rodzin doświadczających przemocy są objęte wsparciem pedagogicznym.

W spotkaniach zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych udział brali dzielnicowi, pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi, asystenci rodzin, pedagodzy, wychowawcy, psycholog, pielęgniarki środowiskowe, przedstawiciel organizacji pozarządowej. Udział wymienionych osób był bardzo ważny, gdyż dawał całościowy obraz problemów występujących w rodzinach. Całość działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie została zawarta w sprawozdaniu z działalności za 2020 rok.

Rok 2020 był rokiem szczególnym z powodu pandemii koronawirusa. Kontakt z rodzinami był ograniczony. Grupy częściowo były prowadzone w ograniczonym składzie telefonicznie, lub z zachowaniem ścisłego reżimu sanitarnego. Była to szczególnie trudna sytuacja zarówno dla osób pokrzywdzonych jak i świadczących pomoc. Jednakże mimo wyjątkowych okoliczności, rodziny dotknięte przemocą nie pozostawały bez pomocy. Pandemia spowodowała również przewlekłość postępowań sądowych, co spowodowało mniejszą skuteczność podejmowanych działań i pogłębiało poczucie bezsilności u osób doznających przemocy. Pandemia nie spowodowała wzrostu procedur „Niebieska Karta” w naszej gminie.

Specjalista pracy z rodziną – w roku 2020 udzielił 94 konsultacje indywidualne z klientami wymagającymi wsparcia, które obejmowały diagnozę problemu, psychoedukację, poradnictwo z zakresu uzależnień od substancji psychoaktywnych, przeciwdziałania przemocy, poradnictwo rodzinne, pedagogizację, interwencję kryzysową i oddziaływanie motywujące do zmiany – 66 osobom udzielono poradnictwa z elementami wsparcia. Zainteresowani korzystali ze wsparcia w sporządzaniu pism procesowych.

Ponadto specjalista pracy z rodziną jako członek Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz zastępca przewodniczącej zespołu interdyscyplinarnego brał udział w pracach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, konsultował i udzielał poradnictwa rodzinom objętym procedurą „Niebieskie Karty” w ramach posiedzeń grup roboczych zrealizowanych w minionym roku. Ze wsparcia skorzystały osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, marihuana, amfetamina), osoby współuzależnione, rodzice przeżywający trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, osoby z zaburzeniami psychicznymi, sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie. Specjalista pracy z rodziną w swej pracy z kierowanymi do niego przypadkami diagnozuje problem klienta, edukuje, udziela specjalistycznego poradnictwa, motywuje do zmiany, pomaga zainteresowanym w podejmowaniu dalszych działań na rzecz zmiany. Specjalista pracy z rodziną sprawując nadzór nad asystą rodzinną współdziała z asystentami w procesie oddziaływania na rodziny objęte wsparciem.

V. Organizacja Ośrodka

W 2020 r. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni zatrudniał na umowę o pracę 44 osoby (etaty: 42,50),:

- kierownik – 1 etat;
- zastępca kierownika – 1 etat,
- główny księgowy – 1 etat,
- pracownicy socjalni ogółem – 8 etatów,
- specjalista pracy z rodziną -1 etat,
- asystenci rodziny – 3 etaty,
- pracownicy administracyjni – 12 etatów,

- osoby świadczące usługi opiekuńcze- 13,25 etatu (14 osób),
- kierowca/robotnik gospodarczy/palacz – 1 etat,
- sprzątaczkę – 1,25 etatu (2 osoby).

Rok 2020 był czasem szczególnym z uwagi na pandemię koronawirusa i trudności z tym związane. W Ośrodku wprowadzono szereg zarządzeń dotyczących szczególnej organizacji pracy – wprowadzono możliwość pracy zdalnej, czasowo ograniczono godziny pracy pracowników świadczących usługi opiekuńcze. W celu ograniczenia ryzyka zarażenia zmieniono organizację przyjmowania interesantów poprzez wzmożone działanie biura podawczego, co ograniczyło przemieszczanie się osób na terenie Ośrodka a jednocześnie zapewniło kontakt indywidualny pracowników z klientami.

Pracownicy socjalni, zgodnie z obowiązującymi przepisami, przeprowadzali rozmowy telefoniczne z osobami wnioskującymi o udzielenie pomocy w celu rozeznania ich sytuacji życiowej i udzielenia właściwego wsparcia, ale również wyjeżdżali w teren w sytuacjach tego wymagających oraz służyli bezpośrednim kontaktem z zachowaniem reżimu sanitarnego. Podobny charakter pracy świadczyli asystenci rodzin.

Do końca grudnia 2020r. pracownicy socjalni rozeznali sytuację 1659 osób przebywających na kwarantannie wg list otrzymywanych z Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Nakle nad Notecią i organizowali niezbędną pomoc w postaci artykułów żywnościowych, które były dostarczane do mieszkańców przez Ochotniczą Straż Pożarną w Kcyni.

VI. Programy realizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni

1. **Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2023** – Uchwała XVI/118/2015 z dnia 26 listopada 2015r. – w realizacji;
2. **Gminny program wspierania rodziny na lata 2019-2021** – Uchwała Nr VIII/66/2019 z dnia 28 marca 2019 r.- w realizacji;
3. **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020** – Uchwała Nr XXV/212/2016 z dnia 25 sierpnia 2016r.- zrealizowano. Uchwałą Nr XXXVIII/221/2020 z dnia 17 grudnia 2020r. przyjęto Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Kcynia na rok 2021r.
4. **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na rok 2020** – Uchwała Nr XVI/147/2019 z 12 grudnia

2019 r. – zrealizowano. Uchwałą Nr XXXVIII/220/2020 z dnia 17 grudnia 2020r. przyjęto Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na rok 2020.

5. **Program Opieka 75+** - wykorzystano dotację w wysokości 16.331,00 zł z przeznaczeniem na usługi opiekuńcze w wieku powyżej 75 roku życia.
6. **Program Asystent rodziny** – pozyskano dotację 3.400 zł – z przeznaczeniem zgodnie z programem na dodatki do wynagrodzeń dla asystentów rodziny.
7. **Program Wspieraj seniora** - otrzymano dotację w kwocie 29.947 zł. Środki zostały zwrócone z uwagi na brak zainteresowania programem ze strony seniorów mimo przeprowadzenia akcji informacyjnej.
8. W ramach projektu "**Wsparcie osób starszych i kadry świadczącej usługi społeczne w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19, łagodzenia jego skutków na terenie województwa kujawsko-pomorskiego**" pozyskano kwotę 47.722,36 zł na wypłatę dopłat do wynagrodzeń dla osób świadczących usługi opiekuńcze w czasie pandemii koronawirusa. (Oś priorytetowa 9. Solidarne społeczeństwo, Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych, Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego).
9. **„Kooperacja efektywna i skuteczna”** – w ramach projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Europejskiego zawarto deklarację o współdziałaniu 18 instytucji i organizacji . Zawarto 5 kontraktów socjalnych w ramach których odpowiednie instytucje współpracowały na rzecz poprawy sytuacji rodzin z wykorzystaniem narzędzi opracowanych przez ROPS w Toruniu. Ponadto uzyskano pomoc rzeczową w urządzenia do oczyszczania powietrza.
10. **„Wsparcie osób starszych i kadry świadczącej usługi społeczne w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19, łagodzenia jego skutków na terenie województwa kujawsko-pomorskiego”** – otrzymano środki ochrony indywidualnej, środki do dezynfekcji, termometry.

VII. Monitoring Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Poniżej zaprezentowano wykaz działań i wskaźników określonych w **Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2023** przyjętej Uchwałą Nr XVI/118/2015 Rady Miejskiej w Kcyni z dnia 26 listopada 2015r.

Lp.	CELE SZCZEGÓŁOWE	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI	WSKAŹNIKI
1.	Zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców	udzielanie świadczeń wynikających w szczególności z ustaw o pomocy społecznej, o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, o systemie oświaty (w zakresie pomocy materialnej dla uczniów) oraz programów rządowych	MGOPS	2020	liczba osób korzystających ze wsparcia wynikającego z wymienionych ustaw określono w treści niniejszego sprawozdania przy omawianiu poszczególnych form pomocy.
2.	Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu	Podejmowanie działań aktywizujących i warunkujących przyznanie pomocy, takich jak: - realizacja programu aktywizacji społecznej z udziałem środków zewnętrznych; - realizacja kontraktów socjalnych i projektów socjalnych, - świadczenie zróżnicowanego poradnictwa: psychologicznego, rodzinnego, prawnego oraz pracy socjalnej;	MGOPS GKPiRPA	2020	- liczba zawartych kontraktów socjalnych 39 z 40 osobami - liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego – 89 - praca socjalna – 506 rodzin
3.	Rozwijanie form pomocy dziecku i rodzinie	realizacja gminnego 3-letniego programu wspierania rodziny, ze szczególnym naciskiem na tworzenie i funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży;	MGOPS GKPiRPA	2020	liczba utworzonych placówek wsparcia dziennego - 0, 38 rodzin zostało objętych wsparciem asystenta rodziny
4.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	zintensyfikowana współpraca służb i działalność Zespołu Interdyscyplinarnego oraz realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,	MGOPS GKPiRPA Zespół Interdyscyplinarny, szkoły, Policja, kuratorzy	2020	liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego – 52 rodziny, osoby doznające przemocy były objęte wsparciem psychologa, specjalisty pracy z

					rodzina oraz pracownika socjalnego
5.	Rozwój form wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych oraz niepełnosprawnych	<p>- utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych lub/i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych,</p> <p>- prowadzenie zajęć aktywizujących dla seniorów (np. UTW, klub seniora),</p> <p>- utworzenie warsztatów terapii zajęciowej,</p> <p>- świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,</p>	MGOPS GCKiB UM Kcynia	2020	<p>liczba utworzonych miejsc w domu dziennego pobytu -0,</p> <p>- liczba osób uczestniczących w zajęciach Klubu seniora i UTW – 131 osób,</p> <p>- Klub dyskusyjny książki – 12 osób,</p> <p>- Rehabilitacja i Pilates – 45 osób</p> <p>- nie utworzono</p> <p>- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi,- 61 oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 36 osób</p>
6.	Rozwijanie działań profilaktycznych i terapeutycznych w zakresie walki z uzależnieniami	realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Akoholizmowi ,	MGOPS GKPiRPA szkoły, Policja	2020	<p>liczba osób objętych wsparciem,</p> <p>ogólna liczba udzielonych porad indywidualnych: 239</p> <p>Liczba porad indywidualnych dla osób uzależnionych: 214</p> <p>Liczba porad indywidualnych dla uzależnionych kobiet: 50</p> <p>Liczba porad indywidualnych dla uzależnionych mężczyzn: 164</p> <p>Ogólna liczba udzielonych porad grupowych dla osób uzależnionych: 168</p> <p>Liczba porad indywidualnych dla osób współuzależnionych: 25</p> <p>Liczba szkół prowadzących zajęcia</p>

					grup opiekuńczo-wychowawczych - 5
7.	Pobudzanie do podejmowania aktywności społecznej i zawodowej	utworzenie wolontariatu przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kcyni, prowadzenie doradztwa i spotkań w zakresie przedsiębiorczości, ekonomii społecznej oraz działalności organizacji pozarządowych.	MGOPS, organizacje pozarządowe	2020	Współpraca z wolontariuszami z ZST w Kcyni - pomoc w dostarczeniu paczek z okazji Świąt Bożego Narodzenia dla 37 osób
8.	Zapewnianie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3.	- utworzenie i rozwój form opieki nad dzieckiem do lat 3. (np. żłobka, klubu dziecięcego, opiekuna dziennego).	UM Kcynia Przedszkole Miejskie	2020	Funkcjonowanie Niepublicznego Żłobka „Mini Akademia” liczba miejsc opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 – 30 miejsc

VIII. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej.

Przedstawienie potrzeb w zakresie pomocy społecznej jest ustawowym obowiązkiem kierownika ośrodka pomocy społecznej, wynikającym z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej.

Podstawą do określenia potrzeb w zakresie pomocy społecznej jest ocena, prowadzona na bieżąco przez Ośrodek Pomocy Społecznej, który gromadzi dane dotyczące sytuacji : rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej mieszkańców korzystających z pomocy społecznej a także analizy zasobów gminy w sferze socjalnej (kadrowej i instytucjonalnej).

W zakresie potrzeb pomocy społecznej należałoby zapewnić odpowiednie finansowanie świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym dotyczących zapewniania posiłku, wypłacania zasiłków celowych, organizowania usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, sprawiania pogrzebu oraz pomocy osobom bezdomnym.

Coroczny budżet na zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe nie pozwala na przyznawanie adekwatnych do potrzeb kwot zasiłków z przeznaczeniem na zakup opału, leków, zwłaszcza dla rodzin utrzymujących się z niskich świadczeń rentowych, rodzin utrzymujących się z jednego niskiego świadczenia emerytalnego, bądź osób utrzymujących się z rent socjalnych –

dotyczy to rodzin jedno lub dwuosobowych, zwłaszcza w podeszłym wieku. Na ten cel Ośrodek dysponuje kwotą średnio 4000 zł miesięcznie na wsparcie dla mieszkańców całej gminy, co zazwyczaj przekłada się na kwoty przyznawanych świadczeń od 50-100 zł, czego nie można uznać za odpowiednie i wystarczające wsparcie dla osób korzystających tylko z tej formy pomocy, szczególnie w okresie zimowym.

Ponadto należy zabezpieczać coraz większe środki na usługi opiekuńcze dla osób, które z powodu wieku, choroby i innych przyczyn wymagają pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych oraz opiekę higieniczną, czy zaleconą przez lekarza pielęgnację. Z roku na rok wzrasta potrzeba udzielania nowych usług i zwiększania godzin w już wspartych środowiskach z uwagi na starzenie się społeczeństwa, częstą samotność, niewłaściwą lub niewystarczającą pomoc rodzin. Wydatki na ten cel stale wzrastają także z uwagi na coroczne podnoszenie kwot płacy minimalnej.

Osobom wymagającym całodobowej opieki, w sytuacji gdy nie jest możliwe przyznanie usług opiekuńczych, bądź, gdy są one niewystarczające należy zapewnić umieszczenie w domach pomocy społecznej. Od kilku lat odpłatność ponoszona przez gminę za pobyt mieszkańców w DPS stale wzrasta, co znacznie obciąża budżet gminy. Niemniej jednak najważniejsze jest bezpieczeństwo osób niesamodzielnych i zapewnienie im adekwatnej i skutecznej pomocy.

Wskazanim byłoby poszerzenie oferty dla osób niepełnosprawnych i wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, poprzez utworzenie np. Warsztatów Terapii Zajęciowej, realizujących zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności lub domu dziennego pobytu, który byłby miejscem, które zapewniłoby osobom starszym, samotnym, niesamodzielnym odpowiednią aktywizację, możliwość terapii a także zagospodarowanie wolnego czasu. Ośrodek dostrzega taką potrzebę, lecz podczas informowania osób niesamodzielnych, korzystających z usług opiekuńczych o rekrutacji do domu dziennego pobytu na terenie naszego powiatu, zaobserwowano również swoistą niechęć do takiej dziennej formy wsparcia, która wynikać może z lęku i braku wiedzy na temat tego typu placówek. Potrzebą zatem w tym zakresie byłoby również wzmocnienie promocji takich miejsc przez organizowanie wizyt studyjnych czy drzwi otwartych.

Z uwagi na problem, jakim jest brak zagospodarowania wolnego czasu dzieciom oraz brak pomocy ze strony rodziców w nauce, zwłaszcza w rodzinach dysfunkcyjnych, borykających się z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, nadużywania alkoholu, zjawiska przemocy wskazane byłoby stworzenie placówek wsparcia dziennego - miejsc, które mogłyby zapewnić dziecku opiekę, wychowanie, organizację czasu wolnego, zabawę , zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

IX. Podsumowanie

Środki na realizację zadań zleconych pochodziły z dotacji celowej budżetu państwa. Dotacja wyniosła 22.978.396,74 złotych. Na realizację zadań zleconych wydatkowano łącznie kwotę 22.957.325,07 zł. Dotacja została wykorzystana w 99,91%.

Na realizację zadań własnych wydatkowano kwotę 6.271.056,57 zł, z czego dotacja wyniosła 2.383.478,99 zł, natomiast środki własne gminy wyniosły 3.887.577,58 zł.

łącznie w 2020 roku na realizację zadań powierzonych Miejsko-Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Kcyni wydatkowano kwotę 29.228.381,64 zł, z czego środki własne gminy wyniosły 3.887.577,58 zł.

Opracowanie :

Brygida Jaster
Główny Księgowy

Iwona Krakowiak
Zastępca Kierownika

Agnieszka Witkowska
Kierownik